ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 3 (1982)

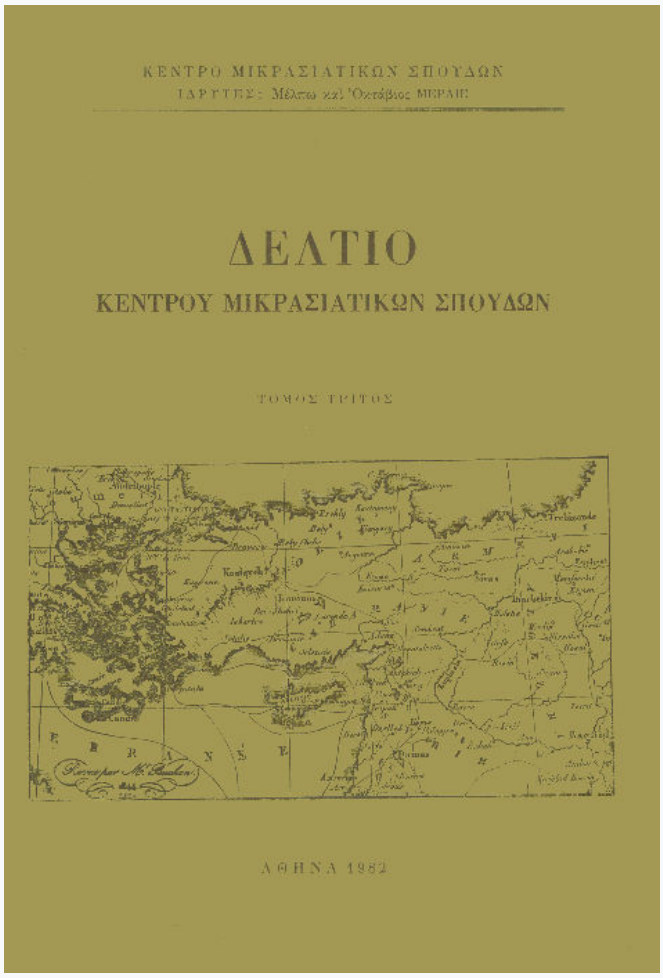

Οδοιπορικό της αποστολής για συλλογή υλικού στη Μακεδονία (13-26 Αυγούστου 1953)

Ελένη Γλυκατζή

doi: 10.12681/deltiokms.284

Copyright © 2015, Ελένη Γλυκατζή

Άδεια χρήσης Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γλυκατζή Ε. (1982). Οδοιπορικό της αποστολής για συλλογή υλικού στη Μακεδονία (13-26 Αυγούστου 1953). *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, *3*, 197–208. https://doi.org/10.12681/deltiokms.284

ΑΠΟ ΤΟ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

Τὰ δύο κείμενα ποὺ συνθέτουν τὴν ἐπιλογή μας ἀπὸ τὸ ὑλικὸ τοῦ ἀρχείου τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς μεθόδου μὲ τὴν ὁποία ἡ Μέλπω Μερλιὲ καὶ οἱ συνεργάτες της προσπάθησαν νὰ ἀναπαραστήσουν τὸν ἑλληνικὸ κόσμο τῆς Μικρασίας. Τὸ ὁδοιπορικὸ τῆς Ἑλένης Γλύκατζη στὴ βόρειο Ἑλλάδα καταγράφει τὴν προσπάθεια τοῦ Κ.Μ.Σ. νὰ ἐντοπίσει πληροφορητὲς γιὰ νὰ γίνει δυνατὴ ἡ συλλογὴ στοιχείων γιὰ τοὺς ἑλληνικοὺς οἰκισμοὺς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ ὁδοιπορικὸ τῆς Καλλιόπης Μπουγιούκου ἀπὸ τὴν ἀποστολὴ τοῦ Κ.Μ.Σ. στὴν Καππαδοκία ἐντάσσεται σὲ ἕνα μεταγενέστερο στάδιο τῆς ἔρευνας, τὴν ἄμεση γνωριμία μὲ τὸ χῶρο ὅπου εἶχε ζήσει ὁ μικρασιατικὸς ἑλληνισμὸς γιὰ νὰ ἐλεγχθοῦν οἱ πληροφορίες καὶ νὰ ἐξακριβωθοῦν τὰ στοιχεῖα ποὺ εἶχαν συλλεγεῖ ἀπὸ τὴν προφορικὴ παράδοση. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ ἔρευνα τοῦ Κ.Μ.Σ. προσπάθησε νὰ συνδέσει τοὺς ξεριζωμένους μὲ τὸ χῶρο ὥστε μὲ τὴν ἀκριβέστερη προσέγγιση νὰ ἀνασυγκροτηθεῖ καὶ νὰ διατηρηθεῖ ἡ γνώση τοῦ μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΓΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ ΥΛΙΚΟΥ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ (13 - 26 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1953)

Τὸ ὁδοιπορικὸ αὐτό, δεῖγμα τῆς δουλειᾶς ποὺ μὲ περίσσεια συγκίνηση μοχθούσαμε ὅλοι στὸ πλευρὸ τῆς κυρίας Μερλιέ, θέλησε νὰ δημοσιεύσει ἡ Διεύθυνση τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν. Τὰ χαρτιὰ ἄλλων συνεργατῶν καὶ φίλων τοῦ Κέντρου εἶναι, εἶμαι βέβαιη, πιὸ πλούσια καὶ πιὸ εὔγλωττα τῆς ὁμαδικῆς προσπάθειας: δίσταξα λοιπὸν νὰ δώσω τὴ συγκατάθεσή μου, μολονότι ὁ πολὺς χρόνος ποὺ πέρασε δὲν ἄλλαξε καθόλου μέσα μου τὸ χρέος ποὺ νιώθω πρὸς τοὺς παλιοὺς καὶ νέους συνεργάτες τοῦ Κέντρου. Ἂς θεωρήσει λοιπὸν ὁ ἀναγνώστης τὶς γραμμὲς αὐτὲς σὰν χαιρετισμὸ στὴ μνήμη αὐτῆς ποὺ ἔστησε τὸ Κέντρο χωρὶς ποτὲ νὰ μετρήσει τὸν ἑαυτό της καὶ σὰν δεῖγμα φιλίας γιὰ τοὺς παλιοὺς καὶ νέους συναδέλφους τῆς μικρασιατικῆς ἱστορίας.

Παρίσι 6 Μαρτίου 1981

Μὲ τὴν πρόοδο τῆς δουλειᾶς τοῦ Κέντρου ἔγινε σιγὰ-σιγὰ ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη τῆς ὀργάνωσης ἀποστολῶν στὶς ἐπαρχίες γιὰ συλλογὴ ὑλικοῦ. Πολλὰ χωριὰ Καππαδοκικὰ τοῦ ἀμέσου ἐνδιαφέροντος τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν δὲν ἔχουν καθόλου ἢ σχεδὸν καθόλου ἀφήσει «ἀντιπροσώπους» τους στὴν Ἀθήνα.

Οἱ κάτοικοί τους, εἴτε συνοίκησαν ἕνα νέο χωριὸ στὴν ἑλληνικὴ ἐπαρχία, εἴτε διαμοιράστηκαν σὲ μικρότερες ἐπαρχιακὲς πόλεις. Ὁ συνεργάτης λοιπὸν τοῦ Κέντρου καὶ εἰδικότερα ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὴν μελέτη γενικοῦ θέματος εἶναι ἑπόμενο ἀργὰ ἢ γρήγορα νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν ἀνάγκη ἐξόδου πρὸς τὴν ἐπαρχία.

Ἡ ἀνάγκη αὐτὴ ἔγινε ἀντιληπτὴ πολὺ νωρὶς μόλις δηλαδὴ ἡ προσπάθειά μου νὰ μελετήσω τὶς κοινότητες κατὰ περιφέρειες ἐμποδίζονταν ἀπὸ τὴν ἀπουσία πληροφορητῶν τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου χωριοῦ τῆς περιφέρειας. Ἡ πρώτη μικρὴ ἀποστολή μου στὴν Ἀνάβυσσο (Ἔνεχιλ) μοῦ δημιούργησε εὐνοϊκὸ προηγούμενο γιὰ μιὰ πιὸ μακρόχρονη καὶ πιὸ εὐρεία σὲ ἐνδιαφέροντα ἀποστολή.

Ἔτσι ὀργανώθηκε ἡ ἐφετινὴ ἀποστολὴ στὴ Μακεδονία καὶ στὴ Θεσσαλία μὲ διπλὸ σκοπό. Πρῶτα νὰ συγκεντρώσω ὑλικὸ γιὰ ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερες κοινότητες ποὺ δὲν ἔχουν πληροφορητὲς στὴν Ἀθήνα, καὶ ὕστερα νὰ προωθήσω κατὰ τὸ δυνατὸ τὸ ζήτημα τῆς δημοσίευσης τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Β. Δεληγιάννη μὲ τὸν ὁποῖο ἐπρόκειτο νὰ συνεργασθῶ στὸ Δημητρίτσι πρὶν ἀπὸ τὴν ἀναχώρησή του γιὰ τὴν Τουρκία.

Πρέπει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ τονίσω ὅτι οἱ δυὸ βασικοί μου σκοποὶ εὐρύνθηκαν μὲ τὴν πρόοδο τῆς δουλειᾶς. Ἔτσι ἐκτὸς ἀπὸ τὶς κοινότητες ποὺ δὲν ἔχουν πληροφορητὲς στὴν Ἀθήνα, κοίταξα καὶ κοινότητες ἤδη μελετημένες ὅπως π.χ. τοῦ Ἰντζέσου, τῆς Σκοπῆς, μὲ σκοπὸ νὰ συγκρίνω τὶς πληροφορίες, νὰ τὶς ἐλέγξω καὶ νὰ δῶ ἂν πραγματικὰ οἱ πληροφορητές μας τῆς Ἀθήνας, μὲ τοὺς ὁποίους τόσοι καὶ ἐπὶ τόσον καιρὸ ἐργαζόμαστε ὑστεροῦν μπροστὰ στοὺς «ξεκούραστους» πληροφορητὲς τῆς ἐπαρχίας.

Ἀπὸ τὴ λίγη μου πείρα πάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα νομίζω ὅτι μπορῶ κατηγορηματικὰ σχεδὸν νὰ πῶ ὅτι δὲν ὑπάρχουν πληροφορητὲς τῆς Ἀθήνας καὶ πληροφορητὲς τῆς Ἐπαρχίας, ὑπάρχουν καλοὶ καὶ κακοὶ πληροφορητὲς παντοῦ γιατὶ ὁ καλὸς πληροφορητὴς δὲν εἶναι γέννημα τοῦ τόπου ποὺ τὸν δέχτηκε μετὰ τὸν ξεριζωμό, ὁ καλὸς πληροφορητὴς εἶναι συνήθως ἕνας πιστὸς νοσταλγὸς ποὺ μπορεῖ νὰ ἀπομονώνεται ὅταν τὸ καλεῖ ἡ ἀνάγκη καὶ μέσα στὸν θόρυβο τῆς μεγαλούπολης καὶ μέσα στὶς χαμηλὲς φωνὲς τῆς ἐπαρχίας. Ἡ ἐπαρχία, ἡ ἀποστολή, μᾶς ἔδωσε πολλοὺς πληροφορητές, ἕνα πλῆθος ἀνθρώπων ὁμοιογενῶν καὶ ὁμοιοπαθῶν ἦταν λοιπὸν ἑπόμενο νὰ μᾶς δώσει καὶ πολλοὺς καλούς, ἐξαιρετικὰ μάλιστα καλοὺς πληροφορητές. (Γιὰ νὰ μὴν ἐπεκταθῶ ὅμως στὸ θέμα βλ. γιὰ τὶς ἀποστολὲς ραπόρτο Αὐγούστου - Σεπτεμβρίου καὶ γιὰ τοὺς πληροφορητές, σχετικὰ δελτία.)

Εὐρύτητα ἐπίσης μεγαλύτερη ἀπὸ ὅσο ὑπελόγισα στὴν ἀρχὴ πῆρε καὶ ὁ ἄλλος βασικὸς σκοπὸς τοῦ ταξιδιοῦ μου, ἡ ἐπιμέλεια δηλαδὴ καὶ συμπλήρωση τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Δεληγιάννη γιὰ τὰ Κουβούκλια. Ἡ συνεργασία μου μὲ τὸν κ. Δαλέζιο, πρὶν ἀπὸ τὴν ἀναχώρησή μου γιὰ τὴν ἀποστολή, καὶ ἡ μελέτη τῆς ἐργασίας του γιὰ τὴ Βιθυνία, σὲ συνάρτηση πάντα μὲ τὶς ἀνάγκες τοῦ Κέντρου καὶ τὶς ἀπόψεις τῆς Διεύθυνσής του, μὲ ἔκαναν νὰ ἀφιερώσω ἕνα μεγάλο μέρος τῶν προσπαθειῶν μου κατὰ τὴν ἀποστολὴ στὴ Μακεδονία στὴν ἔρευνα τῆς Βιθυνίας, μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν «ἀνίχνευση» τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν πρώτη διαίρεση τῆς ἐπαρχίας. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν πολυποίκιλων ἀπὸ πρώτη ἄποψη προσπαθειῶν καὶ τὰ γενικότερα συμπεράσματα ἀπὸ τὴν ἀποστολὴ θὰ μὲ ἀπασχολήσουν παρακάτω. Ἡ προεργασία ποὺ ἔγινε γιὰ τὴν ἀποστολὴ στὴ Μακεδονία μπορεῖ νὰ συνοψιστεῖ σὲ λίγες γραμμές, ἀφορᾶ κυρίως τεχνικὰ ζητήματα. Σημειώνω τὰ κυριότερα στοιχεῖα: α) Μελέτη ἐπισταμένη τοῦ χειρογράφου Δεληγιάννη, καταγραφὴ ἀπορι̃ων, σημείωση ἐρωτήσεων, ἀπαραίτητες συμπληρώσεις καὶ διευκρινίσεις, β) Μελέτη τοῦ χειρογράφου Δαλέζιο, σημείωση λεπτομερειακὴ ἀπορι̃ων, ἐρωτήσεων, ἀδυναμι̃ων κτλ. καὶ προσωπικὴ συνεργασία μὲ τὸν συγγραφέα γιὰ τὸ πῶς θὰ μποροῦσα καλύτερα νὰ ἐκμεταλλευτῶ τὴν ἀποστολή μου καὶ τὴ διαμονή μου γενικὰ στὴ Μακεδονία, σχετικὰ πάντα μὲ τὴν ἐργασία του γιὰ τὴ Βιθυνία.

Αὐτὰ ὡς πρὸς τὴ νέα γιὰ τὸ Κέντρο Ἐπαρχία. Τὰ πράγματα ἦταν πολὺ ἁπλούστερα γιὰ τὴ γνωστή μας σ' ὅλες της τὶς διαστάσεις Καππαδοκία. Ἡ

προεργασία τῆς ἀποστολῆς μου περιορίστηκε στὴν ἐξεύρεση καὶ καταγραφὴ τῶν χωριῶν ποὺ συγκεντρώνουν Καππαδόκες, στὸν ξεχωρισμὸ πληροφορητῶν καὶ στὸν ἐφοδιασμό μου μὲ ἐρωτηματολόγια. Βέβαια δὲν περιορίστηκα μόνο στὸ ἐρωτηματολόγιο τῆς Κοινότητας. Σύμφωνα πάντα μὲ τὶς ἀρχὲς τοῦ Κέντρου καὶ τὶς ἀνάγκες του ἐφοδιάστηκα καὶ μὲ τὸ βασικὸ ἐρωτηματολόγιο «χωριό», ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὸ πλησίασμα καὶ γιὰ τὴν ἔρευνα ὁποιουδήποτε ἄλλου θέματος.

Τὸ Καππαδοκικὸ λοιπὸν ὑλικό μου ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γνώση τοῦ εἰδικοῦ θέματος Κοινότητα, πλουτίστηκε μὲ σελίδες σχετικὲς μὲ τὸ χωριό, μὲ τὴν Ἔξοδο καὶ τὴν ἐγκατάσταση τῶν κατοίκων στὴν Ἑλλάδα. Τὰ δύο τελευταῖα ἄλλωστε θέματα εἶναι στενὰ συνδεδεμένα μὲ τὴν κοινοτικὴ ζωὴ γενικά. Σὲ πολλὰ χωριά, ὅπως π.χ. στὴ Δήλα, βλέπομε ὅτι τόσο ἡ Ἔξοδος ὅσο καὶ ἡ ἐδῶ ἐγκατάσταση ὀργανώνεται ἢ ἁπλῶς παρακολουθεῖται ἀπὸ τὶς Κοινοτικὲς ἀρχὲς τοῦ Καππαδοκικοῦ χωριοῦ, ἢ τουλάχιστον ἀπὸ πρόσωπα στενὰ συνδεδεμένα μ' αὐτές. Ἔτσι, συμπτωματικὰ μᾶλλον παρὰ προγραμματισμένα, ὑπηρετήθηκε καὶ ἡ οὐσιαστικότερη ἀρχὴ τοῦ Κέντρου, ὁ πλουτισμὸς δηλαδὴ τοῦ Καππαδοκικοῦ ὑλικοῦ, ἄσχετα ἀπὸ τὸ θέμα ποὺ εἰδικὰ ἐπεξεργάζεται ὁ κάθε συνεργάτης.

Σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση ποὺ πάρθηκε σὲ μιὰ μικρὴ συγκέντρωση συνεργατῶν, ἡ ἀποστολὴ στὴ Μακεδονία ὁρίστηκε ἀρχὲς μὲ τέλος Αὐγούστου καὶ μὲ κύρια Κέντρα ἐργασίας τὴ Θεσσαλονίκη, τὸ Δημητρίτσι (Σέρρες) καὶ πιθανῶς τὴ Χαλκιδική.

Ἡ πρώτη ἐπαφὴ μὲ τὴ μεγαλούπολη τῆς Βόρειας Ἑλλάδας, ἰδίως ὅταν πρόκειται γιὰ τὴ συλλογὴ ὑλικοῦ δὲν εἶναι πάντα εὔκολη. Τὰ στοιχεῖα ποὺ εἶχα γιὰ πληροφορητὲς ἦταν ἢ ἐλάχιστα ἢ ἀνεπαρκῆ. Τὸ μόνο γενικὸ καὶ ἀπείρως βοηθητικὸ ἦταν ἡ ὕπαρξη προσφυγικῶν συνοικισμῶν, ὅπως καὶ στὴν Ἀθήνα. Ἔτσι μὲ μόνο ἐφόδιο τὴν ἀπόφαση νὰ βρῶ Καππαδόκες ἢ Βιθυνοὺς ξεκίνησα γιὰ τὸ μεγάλο προσφυγικὸ συνοικισμὸ τῆς Τούμπας, ΒΑ τῆς Θεσσαλονίκης. Μιὰ μεγάλη ἀσφαλτοστρωμένη λεωφόρος ἑνώνει τὴν πόλη μὲ τὸ συνοικισμό. Ἡ συγκοινωνία γίνεται μὲ λεωφορεῖα ποὺ ξεκινοῦν τακτικὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἄκρο τῆς πόλης (Βαρδάρη-Ἀγορὰ) καὶ ἔχουν πολυάριθμες στάσεις στὸ Κέντρο τῆς πόλης καὶ πάνω στὴ γνωστὴ ἱστορικὴ λεωφόρο τῆς Ἐγνατίας. Ὁ συνοικισμὸς τῆς Τούμπας χωρίζεται σὲ δυὸ μεγάλα τμήματα τὴν Ἄνω καὶ τὴν Κάτω Τούμπα. Μιὰ μεγάλη πλατεία, ποὺ μοιάζει μὲ ἀκαλλιέργητο χωράφι χωρὶς ἀκριβῶς καθορισμένα ὅρια, χωρίζει τὰ δυὸ τμήματα ποὺ ἐπικοινωνοῦν μὲ τὴν πόλη μὲ ἰδιαίτερη τὸ καθένα λεωφορειακὴ γραμμή.

Ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἄνω Τούμπας ποὺ σ' αὐτὸν ἀνήκει καὶ ἡ καππαδοκατοικημένη Νέα Μαλακοπὴ ἐμφανίζεται φτωχότερος αἰσθητὰ ἀπὸ τὴν Κάτω Τούμπα ἢ ἁπλῶς Τούμπα. Σπίτια μικρὰ καὶ καθαρά, ἀσπρισμένα μὲ φροντίδα καὶ μὲ τὸ ἀπαραίτητο γιὰ Μικρασιάτες πράσινο, πλαισιώνουν τὴν λεωφόρο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς ὡς τὸ νεκροταφεῖο. Λιγοστὰ μαγα-

ζιὰ μὲ ἰδιαίτερη ὅμως κίνηση σπάζουν τὴν ὁμοιομορφία τῶν συνοικιακῶν σπιτιῶν. Ἡ Κάτω Τούμπα παρουσιάζει περισσότερο τὴν ὄψη φτωχικοῦ προάστειου μεγαλούπολης. Εὐρύχωρα σπίτια καὶ φαρδεῖς δρόμοι συγκεντρώνονται γύρω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ τὴν πλατεία τοῦ Ἁγίου Θεράποντα. Κῆποι ἀνθισμένοι καὶ φροντισμένοι ὁ καθένας μὲ ἰδιαίτερο γοῦστο καὶ μεράκι δὲν σ' ἀφήνουν νὰ καταλάβεις τὴν ἀρχιτεκτονικὴ ἐξίσωση ποὺ ἐπέβαλε ἡ κρατικὴ πρόνοια.

Κάποιο φτωχὸ προσφυγικὸ πουγγί, κάποιο ξεχασμένο κομπόδεμα, θὰ ἔκανε ἐδῶ τ' ἀγιόκλημα νὰ σηκωθεῖ καὶ νὰ πνίξει τὶς αὐλές.

Σὰν βρεθεῖς μέσα σ' ἕνα συνοικισμὸ σὰν τὴν Τούμπα ποὺ συνοικίστηκε ἀπὸ Μικρασιάτες κάθε σχεδὸν περιοχῆς, δὲν εἶναι δύσκολο νὰ σ' εὐνοήσει ἡ Τύχη. Καππαδόκες καὶ Βιθυνοὶ πρόθυμοι νὰ ἀπαντήσουν, νὰ συμπληρώσουν, νὰ ἐνδιαφερθοῦν γιὰ τὴ δουλειά μας, νὰ θυμηθοῦν τὸν τόπο τους. Σημειώνω μερικοὺς ξεχωριστούς: τὸν Θανάση Μεριασίδη ἀπὸ τὴν Μαλακοπὴ (ὁδὸς Πεστῶν 95 κοντὰ στὸν Ἅγιο Φανούριο), 80 χρονῶν λεβεντόγερο, πικραμένο ἀπὸ τὴ ζωὴ (ἔχασε 6 παιδιὰ τὸ ἕνα ὕστερα ἀπὸ τὸ ἄλλο) μὰ πάντα ἀλύγιστο. Ἡ διήγησή του γιὰ τὴν «Πατρίδα», ὅπως λέει, εἶναι γεμάτη ἀπὸ τὸν ἀέρα τῆς λεβεντιᾶς καὶ τῆς ἁπλότητας. Δυὸ μεγάλες φωτογραφίες στὸ γυμνό του δωμάτιο δείχνουν αὐτὸν καὶ τὴ γυναίκα του (πεθαμένη ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια) μὲ τσολιάδικα καὶ μὲ τὸ τουφέκι στὸν ὦμο. Τὴν κοινωνικὴ ζωὴ τὴν εἶδε κι αὐτὴν ἀντάρτικα λεβέντικα. Δὲν ξέρει ἂν κάναν ἢ δὲν κάναν ἐκλογές, αὐτὰ δὲν εἶναι γι' αὐτόν, ξέρει μονάχα πῶς κάναν γιὰ νὰ μὴ πληρώνουν φόρο καὶ νὰ μὴ πηγαίνουν στὸν Τούρκικο στρατό. «Ἄτιμο Χουριέτ, μουρμουρίζει, αὐτὸ μ' ἔδιωξε ἀπὸ τὴν Πατρίδα. . .». Εἶναι κοντὰ μεσάνυχτα ὅταν φεύγω ἀπὸ τὸ φτωχικό του. Τοῦ ἀφήνω ἕνα κουτὶ τσιγάρα καὶ ξεκινῶ. «Στάσου μωρέ, κόρη μου, φωνάζει θὰ σὲ πάω στ' αὐτοκίνητο, ἐδῶ οἱ ἄντρες εἶναι γουρούνια. . .»· ἀρνιέμαι, ἀλλὰ δὲν ὠφελεῖ. Ἱπποτικὰ μὲ συνοδεύει στὴ στάση καὶ ὕστερα ξεκινᾶ μελαγχολικὰ γιὰ τὸ σπίτι ποὺ δὲν τὸν περιμένει κανείς. Θλιβερὰ ὁμοιόμορφη θὰ ἐπαναληφθεῖ ἡ σκηνὴ τὶς δυὸ ἀκόμη μέρες ποὺ θὰ πάω νὰ τὸν βρῶ.

Στὴν Τούμπα βρῆκα ἀκόμα τὴν 75χρονη Ἑλένη Στρίκη ἀπὸ τοὺς Ἑλεγμούς· θυμᾶται τὸν πατέρα μου καὶ κλαίει. Στὸ σπίτι της μαζεύονται ὅλες οἱ χωριανὲς τοῦ συνοικισμοῦ: ἡ Βασιάδου, ἡ Χατζηαθανασίου, καὶ ἄλλες. Μιλοῦν γιὰ τὸν πατέρα μου, γιὰ ὅσους ἔλειψαν πρὶν ἀπὸ αὐτόν, μετὰ ἀπὸ αὐτόν. Ἡ Στρίκη βρίσκει πὼς εἶναι πιὰ ἡ σειρά της, σταυροκοπιέται ἀμίλητη. Θυμοῦνται αὐτοὺς ποὺ ἄφησαν στὸ χωριό, τὴν καταστροφή, τὴν πρώτη ἐξορία, τὰ τραγούδια ποὺ εἶχαν φτιάξει, τὸν ξεσηκωμό. «Ἄραγε τί νὰ γίνεται τώρα τὸ χωριό μας, θὰ τὸ δοῦμε ποτέ;» Πικρὸς καημός, βουβὸς καὶ ἀναπάντητος. . .

Τρεῖς μέρες πέρασαν στὴ Θεσσαλονίκη μὲ Μαλακοπίτες, Λιγουμίτες, Μουδανιῶτες, Κιότες καὶ Πελαδαρινούς. Μέρες ἀνίχνευσης καὶ ἐπαφῆς. Λίγα δελτία γιὰ τὴν Κοινότητα Μαλακοπῆς, καὶ λιγοστὰ γιὰ τὴν ἐξορία τοῦ 1914 τῶν Παράλιων χωριῶν, πλούσια ὅμως συγκίνηση καὶ ψυχικὴ συγκομιδή.

Στὶς 16 Αὐγούστου ξεκίνησα γιὰ τὸ Δημητρίτσι. Δὲν στάθηκα τυχερή, ὁ κ. Δεληγιάννης ἔλειπε στὴ Θεσσαλονίκη. Χωρὶς νὰ χάσω καιρὸ συνέχισα τὸ ταξίδι μου στὴ Νιγρίτα, ὅπου, σύμφωνα μὲ πληροφορίες ποὺ εἶχα ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ὑπῆρχαν Ἀπολλωνιαδίτες, κάθισα λίγη ὥρα μαζί τους γιὰ νὰ ἐπιστρέψω τὸ ἀπόγεμα πάλι στὸ Δημητρίτσι. Μικρὸ χωριὸ μὲ ὡραῖα καρπούζια. «Ἀπὸ δῶ παράγγελνε καρπούζια ὁ Σουλτάνος», λένε περήφανοι οἱ Δημητριτσιῶτες, δὲν πάει νά 'ναι τὸ χρῶμα τους ξασπρισμένο εἶναι γλυκὰ ζάχαρη τὰ μεγάλα μακρόστενα καρπούζια τους. Ὁ κ. Δεληγιάννης εἶναι προσωπικότητα στὸ χωριό. Δάσκαλος ἐδῶ καὶ χρόνια, ξεκουράζεται τώρα βοηθώντας τὸ γιό του στὰ κτήματα, μαθαίνει σὲ μερικὰ φιλοπρόοδα παιδιὰ τὴν ψαλτικὴ καὶ ἀπὸ Κυριακὴ σὲ Κυριακὴ κηρύσσει τὸ θεῖο λόγο γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς του καὶ τῶν συγχωριανῶν του. Ἕνα μικρὸ πλινθόκτιστο σπίτι στὸ τέλος τοῦ χωμάτινου δρόμου τοῦ χωριοῦ, μὲ γελάδια καὶ ἄλλα ζωντανὰ στὴν εὐρύχωρη αὐλή του, εἶναι τ' ἀρχοντικό του. Γεμίζουν τὰ χαρτιά μας τὸ δωμάτιο. Διαβάζω, ἀκούει προσεχτικά, ρωτῶ, σκέφτεται καὶ ἀπαντᾶ ἀποφασιστικά. Εἶναι κιόλας μεσάνυχτα, τὸ φῶς τῆς λάμπας ἔχει μαυρίσει τὸ γυαλί. Τὴν ἄλλη μέρα μὲ τὸ ξημέρωμα σχεδὸν στὸ πόδι. Ἔφερε σταφύλια ἀπὸ τ' ἀμπέλια, τρύγησε τὸ μέλι ἀπὸ τὶς κερῆθρες καὶ δίπλα του ἐγὼ μὲ τὶς ἐρωτήσεις μου καὶ τὰ χαρτιά μου. Ὅλα πᾶνε καλά, συμπληρώνουμε, διορθώνουμε. Στὴν Ἀθήνα πιά, σὰν θὰ γυρίσει λέει ἀπὸ τὸ ταξίδι στὰ Κουβούκλια (στέκεται καὶ εὐλογεῖ τὸν Θεὸ ποὺ τὸν ἀξίωσε ἕνα τέτοιο πράγμα), θὰ μοῦ στείλει τὰ συμπληρωματικὰ κεφάλαια: «Τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ χωριοῦ» μὲ σκαρίφημα, «Δρόμοι ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ» μὲ σκαρίφημα, λίγα γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ καὶ τέλος «Τὸ χωριὸ ὅπως εἶναι σήμερα». Τὰ Κουβούκλια ξεδιάλυναν· μὰ στὸ Δημητρίτσι δὲν εἶναι μόνο Κουβουκλιῶτες. Ὁ ὁδηγὸς τοῦ αὐτοκινήτου ποὺ μ' ἔφερε εἶναι ἀπὸ τὴν Τζάμτζα, ὁ ψιλικατζῆς-παντοπώλης (στὴν κυριολεξία) τῆς πλατείας εἶναι ἀπὸ τὸ Τσεσνέρι. Ξεκινῶ γιὰ τὴν πλατεία «ἡ λίμνη τῆς Ἀπολλωνιάδας» ἀρχίζει νὰ ταράζεται. Ὁ καθένας θέλει νὰ πεῖ τὰ δικά του, μιλᾶν ὅλοι, ὁ καθένας γιὰ ἄλλο χωριό, ἀλλὰ ὅλοι μὲ τὸν ἴδιο καημό.

Τὸ δακτυλογραφημένο ἐρωτηματολόγιο «Χωριὸ» ἐπιβάλλεται, σωπαίνουν, τώρα εἶναι ἡ σειρά μου νὰ μιλήσω. Ξεφυλλίζω τὸ ἐρωτηματολόγιο χωρὶς νὰ τὸ βλέπω, ρωτῶ τοὺς γεροντότερους, σεβασμὸς καὶ τάξη ἐπικρατεῖ. Ἀπὸ τὸ Δημητρίτσι στὶς Σέρρες ὁ δρόμος δὲν εἶναι μακρὺς καὶ οἱ Σέρρες εἶναι φωλιὰ Βιθυνῶν. Ἐμπρὸς λοιπὸν γιὰ τὶς Σέρρες. Διαμαρτύρεται ὁ κ. Δεληγιάννης, διαμαρτύρεται τὸ φιλόξενο σπιτικό του. Τὸ ταξίδι ὅμως γιὰ τὶς Σέρρες εἶναι πιὰ πραγματικότητα.

Οἱ Σέρρες εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ὄμορφες ἐπαρχιακὲς πόλεις τῆς Ἑλλάδας. Κτισμένη στὴν πλαγιὰ ἑνὸς πυκνοφυτεμένου βουνοῦ ἔχει στὰ πόδια της τὸ Στρυμώνα. Μεγάλοι ἀσφαλτοστρωμένοι δρόμοι, ὄμορφα διαμορφωμένες πλατεῖες, καλόγουστα σπίτια, κάνουν τὶς Σέρρες νὰ μοιάζουν μὲ μικροαστικὴ

γειτονιὰ τῆς πρωτεύουσας παρὰ μὲ ἐπαρχιακὴ πόλη. Οἱ Σέρρες εἶναι μιὰ ἐξαίρεση καὶ τὸ ἐξαιρετικὸ αὐτὸ τὸ χρωστᾶ σὲ μιὰ μεγάλη δυστυχία ποὺ τὴ βρῆκε. Στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰώνα μας ἡ πόλη καταστράφηκε ἀπὸ μιὰ μεγάλη πυρκαϊά, καῆκαν τὰ ξυλόστεγα σπίτια, ἐξαφανίστηκαν τὰ στενοσόκακα. Σὰν ἀνοικοδομήθηκε, τὴν ἔκτισαν πιὰ πάνω σὲ νέο σχέδιο, ποὺ ἀφήνει τὸν ἀέρα ἀπὸ τὸ βουνὸ νὰ κατεβεῖ τρεχάτος καὶ νὰ γεμίσει τοὺς πλατεῖς καθαροὺς δρόμους τῆς νέας πόλης. Ἀπὸ τὴν παλιὰ πόλη, τὴν Τουρκόπολη ὅπως λένε, δὲν μένει παρὰ μιὰ σειρὰ μόνο ξύλινα καφασωτὰ σπίτια στὴν Β ἄκρη τῆς πόλης. Ἄλλοτε ἴσως τὰ σπίτια αὐτὰ νὰ ἦταν δεῖγμα μιζέριας, σήμερα δίνουν ἕναν τόνο couleur locale, ποὺ λείπει ὁλότελα ἀπὸ τὴ νέα πόλη.

Μιὰ ἀπὸ τὶς πρῶτες μου δουλειὲς μόλις ἔφτασα στὶς Σέρρες ἦταν νὰ συναντήσω, σύμφωνα μὲ τὴ συμβουλὴ τῆς Κας Μερλιέ, τὸν γιατρὸ Ἱππ. Μακρῆ ἀπὸ τὴν Ἀρτάκη καὶ τὸν Φ. Φιλιππίδη ἀπὸ τὸ Μιχαλίτσι. Ὁ κ. Φιλιππίδης ἔλειπε στὴ Θεσσαλονίκη (πάλι δὲν στάθηκα τυχερή), μπόρεσα ὅμως ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας μέρα νὰ συναντήσω τὸν γιατρό. Ἡ βιβλικὴ μορφὴ τοῦ Ι. Μακρῆ, μὲ τὴ φυσικὴ εὐγένεια κι ἁπλότητα, μὲ ἔκανε νὰ νιώσω τὴν παρουσία τῆς μικρασιατικῆς ἀρχοντιᾶς. Φύλακας ταπεινὸς τῶν πάτριων, περνᾶ εἰρηνικὰ τὶς μέρες του μοιράζοντας τὸν καιρό του ἀνάμεσα στὸ ἀνθρωπιστικὸ ἐπάγγελμά του, τὴ γιατρική, καὶ στὶς εὐγενεῖς προσωπικές του ἀπασχολήσεις, τὴ δημοτικὴ μουσικὴ καὶ τὴ μελέτη τῆς μικρασιατικῆς πατρίδας. Συνεχιστὴς τῆς πολύτιμης δουλειᾶς τοῦ πατέρα του ποὺ συγκέντρωσε, ἐπὶ τόπου ἀκόμα, καθετὶ σχετικὸ μὲ τὸν τόπο ποὺ τὸν ἀνάστησε, συμπλήρωσε ἕνα ὀγκώδη, 600 περίπου σελίδες δακτυλογραφημένο τόμο, μὲ τὰ κατάλοιπα τοῦ πατέρα του γιὰ τὴν Κυζικηνὴ χερσόνησο, συμπληρώνοντας καθετὶ ποὺ ἔβρισκε ἐλλειπές. Εἶναι μάλιστα διπλὰ ἀξιέπαινος γιατί, ὅπως μοῦ εἶπε, γιὰ τὶς συμπληρώσεις αὐτὲς δὲν ἀρκέστηκε στὶς προσωπικές του γνώσεις ἀλλὰ κυρίως βασίστηκε στὶς γνώσεις τῶν γεροντότερων ποὺ εἶδε καὶ εἰδικὰ συμβουλεύτηκε. Ὁ ὀγκώδης αὐτὸς τόμος βρίσκεται σήμερα στὰ χέρια μας χάρη στὴν εὐγενὴ προσφορὰ τοῦ γιατροῦ. Νομίζω πὼς ἡ δημοσίευση ὁρισμένων κεφαλαίων τουλάχιστον μὲ τὶς ἀνάλογες βέβαια συμπληρώσεις καὶ διορθώσεις θὰ εἶναι μία πολύτιμη συμβολὴ τοῦ Κέντρου γιὰ τὴ γνώση τῆς Κυζικηνῆς Χερσονήσου, καὶ ἰδιαίτερα τῆς Ἀρτάκης καὶ τῆς περιοχῆς της.

Ἡ βοήθεια καὶ συμπαράσταση τοῦ κ. Ι. Μακρῆ γιὰ τὴ δουλειά μου ὑπῆρξε πολύτιμη καὶ πολυποίκιλη. Κατόρθωσα χάρις σ' αὐτὸν νὰ βρῶ Βιθυνοὺς (πελάτες τοῦ γιατροῦ κυρίως) ἀπὸ διάφορα χωριὰ τῆς περιφέρειας Μιχαλιτσιοῦ, μπόρεσα νὰ βρῶ εὐκολότερα τὸν κ. Φιλιππίδη, καὶ ἐξακρίβωσα τὴ διεύθυνση τοῦ κ. Μαρασλῆ ἀπὸ τὴν Σινασὸ (ὑπάλληλο τῆς Νομαρχίας Σερρῶν) πρὸς τὸν ὁποῖο ἔκανα ἐπίσκεψη φιλοφροσύνης ἐκ μέρους τοῦ Κέντρου, ἔχοντας τὴν κρυφὴν ἐλπίδα, πρέπει νὰ ὁμολογήσω, ὅτι θὰ ἔβρισκα ἴσως μέσω τοῦ κ. Μαρασλῆ καὶ μερικοὺς Καππαδόκες γιὰ νὰ συμπληρώσω ἢ νὰ ἐλέγξω τὸ ὑλικὸ τῶν Κοι-

νοτήτων. Δυστυχῶς ὅμως κατὰ τὴ διαβεβαίωση τοῦ κ. Μαρασλῆ ἡ ἐλπίδα μου ὑπῆρξε μάταιη. Στὶς Σέρρες δὲν ὑπῆρχαν παρὰ ἐλάχιστοι Καππαδόκες κι αὐτοὶ ἀπὸ τὶς μεγάλες πόλεις Νίγδη καὶ Καισάρεια, ἔτσι ἀναγκαστικὰ περιορίστηκα στοὺς Βιθυνοὺς οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἔδειχναν ζῆλο καὶ προθυμία γιὰ τὴ δουλειά μας πραγματικὰ ἀσυνήθιστα. Ἡ φροντίδα τοῦ κ. Μακρῆ καθ' ὅλη τὴν διαμονή μου στὶς Σέρρες, τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴ δουλειά μου καὶ γιὰ τὴν ὑγεία μου, ἡ συνεχὴς παρακολούθησή του ἐπιβεβαιώνουν αὐτὰ ποὺ λέω γιὰ τοὺς Βιθυνοὺς καὶ κάνουν τὴ δουλειά μας περισσότερο ξεκούραστη κι εὐχάριστη.

Γιὰ νὰ τελειώσω ὅμως μὲ τὸν κ. Μακρῆ θὰ παρακαλοῦσα τὴν Διεύθυνση τοῦ Κέντρου νὰ ἐγκρίνει τὴν ἀποστολὴ τῶν μουσικολογικῶν μας βιβλίων, ἰδιαίτερα τῆς Ρούμελης καὶ τῶν Δωδεκανήσων, στὸν ταπεινὸ καὶ εὐγενὴ αὐτὸν ἐργάτη τῆς Μικρασίας, ποὺ τόσες εὐκολίες μᾶς παραχώρησε καὶ μὲ στοργὴ κι ἐνδιαφέρον ἀγκάλιασε τὴ δουλειά μας.

Ἔνθερμος ἐπίσης πατριώτης, κατὰ τὴν ἔκφραση τοῦ κ. Δεληγιάννη, εἶναι ὁ κ. Φιλιππίδης, κτηματομεσίτης μὲ γραφεῖο στὸ κέντρο τῆς πόλης τῶν Σερρῶν. Μὲ τὸν κ. Φιλιππίδη ἐργαστήκαμε «διὰ μακρῶν» γιὰ τὴν πατρίδα, τὸ Μιχαλίτσι. Οἱ γνώσεις του μοῦ φάνηκαν ἐξαιρετικὰ στέρεες, παρὰ τὸ μικρὸν τῆς ἡλικίας του, εἶναι 54 χρονῶν (βλ. δελτίο πληροφορητῆ). Στὴν ἀπορία μου σπεύδει ν' ἀπαντήσει ἐξηγώντας μου ὅτι πρὶν λίγα χρόνια μάζευε καθημερινὰ μιὰ ὁμάδα γέρων Μιχαλιτσιωτῶν, καὶ χωριανῶν γενικά, στὸ γραφεῖο καὶ κατέγραφε καθετί ποὺ θυμόνταν οἱ γεροντότεροι γιὰ τὰ χωριά τους. Πόσο εἶναι λοιπὸν ἔμφυτη ἡ ἀνάγκη τῆς ὕπαρξης τοῦ Κέντρου ὅπως ἐργάζεται, γιὰ κάθε Μικρασιάτη. . .

Νομίζω ὅτι ἄλλος λίγο, ἄλλος πολύ, πάντα ὅμως κατὰ τὸ δυνατό, εἶναι ὅλοι μέλη μιᾶς μεγάλης ὁμάδας, ἑνὸς ὑπερκέντρου, πρόθυμοι πάντα νὰ πάρουν τὴν πέννα καὶ νὰ γράψουν τὶς λιγοστὲς ἀναμνήσεις, ἢ νὰ γείρουν τὸ κεφάλι καὶ ν' ἀρχίσουν σὲ ἀργὸ ρυθμὸ παραμυθιοῦ «Μιὰ φορὰ κι ἕνα καιρὸ ἦταν μιὰ πόλη. . .» τὴ διήγηση μιᾶς ζωῆς ποὺ γι' αὐτοὺς ἴσως δὲν τέλειωσε ποτέ.

Ὁ Μακρῆς καὶ ὁ Φιλιππίδης μ' ἔκαναν λίγο νὰ γνωρίσω τοὺς πιὸ λόγιους Μικρασιάτες, ποὺ δὲν ἦταν καθόλου χαλασμένοι ἢ ἀντιπαθητικοί. (Νομίζω ὅτι στὸ σημεῖο αὐτὸ ὑπάρχει μιὰ μεγάλη διαφορὰ μὲ τοὺς λόγιους πληροφορητὲς τῆς Ἀθήνας ποὺ τὸ γενικὸ πνευματικὸ κλίμα τῆς πρωτεύουσας δὲν κατάφερε παρὰ νὰ τοὺς κάνει ψευτολόγιους καὶ σχολαστικούς.) Ὁ καημὸς ὅμως ὁ δικός μας δὲν εἶναι οἱ δυὸ-τρεῖς πληροφορητὲς τῆς πόλης, ποὺ φοροῦν ἄσπρο κοστούμι καὶ χαιρετοῦν εὐγενικὰ τοὺς μαγαζάτορες ποὺ σηκώνονται στὸ πέρασμά τους. Καημὸς δικός μας, εἶναι ὁ συνοικισμὸς μυρμηγκιὰ ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ λιάζονται στὰ καφενεῖα ἢ στοὺς αὐλόγυρους τῶν σπιτιῶν τους. Πίσω μοῦ εἶπαν ἀπὸ τὰ καπνεργοστάσια, ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, εἶναι ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας· δουλεύουν ὅλοι στὰ καπνεργοστάσια καὶ μιλᾶν τούρκικα, εἶναι

Βιθυνοὶ ἀπὸ τὴν Περιφέρεια τοῦ Σογιούτ καὶ Μπιλετζίκ. Στὴν Ἁγιὰ Σοφιά, στὸ μικρὸ καφενεῖο τοῦ κυρ-Ἀναστάση Καραϊβαλίδη (ὁδὸς Νικομηδείας 1, Ἁγία Σοφία, Σέρρες) ζωντάνεψε σιγὰ-σιγὰ ἡ περιφέρεια τῶν Κιουπλιῶν μὲ τὰ γύρω χωριά, τὸ Ἀσάκιοϊ, τὸ Πελτόζ, τὸ Βεζὶρ Χάν, τὸ Κιζὶλ Καγιά. Κοντὰ στὶς Σέρρες ὅμως ὑπάρχει συνοικισμὸς Νέα Κιουπλιά· ἐκεῖ θὰ γίνει πιὰ ἡ συμπλήρωση καὶ ὁ ἔλεγχος τῶν πληροφοριῶν ποὺ μοῦ ἔδωσαν οἱ Ἀσακιῶτες τῆς Ἁγίας Σοφίας. Τὰ Νέα Κιουπλιὰ εἶναι ἕνας μεγάλος συνοικισμός, μοιάζει ὁλόκληρο χωριό, ἔξω ἀπὸ τὶς Σέρρες στὰ Ν τῆς πόλης. Ὁ συνοικισμὸς ἔχει ὡραῖα δίπατα σπίτια καὶ πολλὰ νερά· ἐκεῖ στὸ καφενεῖο τοῦ Μιχάλη Κετσίογλου ποὺ ἔχει γιὸ στὴν ἰατρικὴ καὶ ἀπορεῖ ποὺ δὲν τὸν ξέρω, μαζεύτηκαν ἕνας-ἕνας οἱ Κιουπλιῶτες οἱ Κουρτίδες, οἱ Κετσίογλοι, ὁ Ἀργυριάδης κ.ἄ. Μὲ βάση τὸ Ἐρωτηματολόγιο «Χωριὸ» ξεκινήσαμε ὅλοι μαζὶ γιὰ τὰ Κιουπλιά, περπατήσαμε τὴ χαράδρα μὲ τὶς μουριὲς καὶ τὶς καρυδιὲς ποὺ στὴν πλαγιά της εἶναι κτισμένο τὸ χωριό, καὶ κάτσαμε νὰ ξαποστάσουμε στὸ Λαϊλά, τὸ ἐξοχικὸ μὲ τὰ πολλὰ χαλασμένα μοναστήρια, τελευταῖα ἀπομεινάρια μοναχικὰ κι ἀκραῖα τῆς Μοναστικῆς «Πολιτείας» τοῦ Ὄλυμπου, τοῦ Κεσὶς Ντὰ (βουνὸ τοῦ Παπᾶ), ὅπως πολὺ σωστὰ μετονομάτισαν οἱ Τοῦρκοι.

Θὰ ἄφηνα πιὰ τὶς Σέρρες γιὰ νὰ ἐπιστρέψω στὴ Θεσσαλονίκη, ὅταν μαθαίνω πὼς στὸ Τσουμλὲκ Ντερέ, λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, κάθεται ὁ Γιώργης Κοντρατζῆς 90 χρονῶν γέρος, ἀπὸ τὴν Ἀπολλωνιάδα, ποὺ διατηρεῖ τὶς δυνάμεις του ἀκμαῖες καὶ ξέρει τὴ λίμνη καὶ τὴν περιοχή της ὅσο λίγοι.

Ξεκίνημα λοιπὸν γιὰ τὸ Τσουμλὲκ Ντερεσί· βρῆκα τὸ γερο-Κοντρατζῆ νὰ κάθεται μὲ τὴ γυναίκα του ἔξω ἀπὸ τὸν αὐλόγυρο τοῦ σπιτιοῦ τους, χαζεύοντας τὴν ἀνύπαρκτη κίνηση τοῦ δρόμου. «Σὲ περίμενα, μοῦ λέει, ἄκουσα πὼς ἤσουνα στὴν πόλη κι ἔγραφες γιὰ τὰ χωριά μας· δὲν μπορεῖ, εἶπα, θά 'ρθει νὰ μὲ βρεῖ, ἀλλιῶς θὰ ξεκινοῦσα ἐγὼ αὔριο τὸ πρωί. . .». Ἄρχισε ὁ γέρο Κοντρατζῆς μὲ τὴ βαθιὰ συγκινημένη φωνή του νὰ μιλᾶ γιὰ τὸ καστρογυρισμένο χωριό του, τὴν Ἀπολλωνιάδα, γιὰ τὴ λίμνη ποὺ ὄργωνε μὲ τὰ πλεούμενά του κουβαλώντας κρεμμύδια, γιὰ τὰ γύρω χωριὰ ποὺ κατέβαιναν στὴ λίμνη νὰ ψαρέψουν καραβίδες, γιὰ τὰ νησιὰ τῆς Λίμνης μὲ τὰ λιόδεντρα καὶ τὶς μουριές τους. Τὸ φῶς εἶχε πιὰ λείψει τελείως, ἦταν ἀδύνατο νὰ κρατήσω σημειώσεις. Ἡ γυναίκα του ἐπεμβαίνει, «νύχτωσε, Γιῶργο, ἐλᾶτε μέσα στὸ φῶς τῆς λάμπας», σηκώθηκε ὁ γέρο-Κοντρατζῆς ψάχνοντας τὸν τοῖχο γιὰ ν' ἀκουμπήσει, τότε μόνο κατάλαβα ὅτι τὸ φῶς του τὸν ἄφηνε σιγὰ-σιγά, ὅπως μοῦ εἶπε ὕστερα μὲ καημό. Μὲ ὅση πεῖρα ἀπὸ τὴ συλλογὴ ὑλικοῦ ἔχω ὡς τώρα ἀποκτήσει μπορῶ ἀδίσταχτα νομίζω νὰ πῶ ὅτι ὁ Κοντρατζῆς στάθηκε ὁ καλύτερος γιὰ μένα πληροφορητής, στέρεος, θετικός, μὲ μνήμη θαυμαστὴ καὶ μὲ τὴ ζεστὴ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ πονᾶ τὸν τόπο ποὺ τὸν ἀνάστησε καὶ ποὺ ξέρει ὅτι δὲν γίνεται πιὰ νὰ τὸν ξαναδεῖ.

Ἄφηνα πιὰ τὶς Σέρρες γιὰ νὰ γυρίσω στὴ Θεσσαλονίκη, ἔπρεπε ν' ἀφήσω τὴ Βιθυνία ποὺ τόσο μὲ εἶχε στὸ Δημητρίτσι, στὶς Σέρρες, στὰ Κιουπλιά, στὸ Τσουμλὲκ Ντερέ, ἀπορροφήσει, καὶ νὰ γυρίσω πίσω στοὺς Καππαδόκες μας. Λίγες διευθύνσεις Φλοϊτιανῶν καὶ Μαλακοπιτῶν θὰ ἦταν τὸ πρῶτο ξεκίνημα γιὰ τὴ συγκέντρωση Καππαδοκικοῦ ὑλικοῦ. Ἔφευγα πιὰ ἀπὸ τὶς Σέρρες καὶ ἀπὸ τὴ Βιθυνία, δὲν ἔπρεπε νὰ ξεχάσω τὴν τραγικὴ παραγγελία ποὺ μοῦ ἔδωσε ἡ γυναίκα τοῦ Βεϊζαντὲ ἀπὸ τὴν Κιό. «Κοίταξε παιδάκι μου, μήπως ἐκεῖ ποὺ γυρίζεις καὶ ζητᾶς Μικρασιάτες, κοίταζε μήπως βρεῖς τὸν ἀδελφό μου. Εὐγενία Κοντογιώργη μὲ λένε ἐμένα. Εἶμαι ἀπὸ τὸν Κασαμπᾶ, παιδί μου, καὶ ἔχασα τὸν ἀδελφό μου τὸν 'Αντώνη στὴν Καταστροφή, ἄϊντε παιδί μου πήγαινε στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ περιμένω γράμμα σου μὲ τὴ διεύθυνση τ' ἀδελφοῦ μου. . .» Βαριὰ παραγγελιά, πικρὴ ποὺ θὰ μείνει γιὰ πάντα ἴσως ἀνεκτέλεστη.

Μὲ τὴν ἀπόφαση λοιπὸν αὐτή, νὰ ξεχάσω δηλαδὴ τὴ Βιθυνία καὶ νὰ ἐπιστρέψω στὴν Καππαδοκία, βρέθηκα στὶς 20 Αὐγούστου στὸ μαγαζὶ τοῦ Χαράλαμπου Ζαχαριάδη (γυαλοπώλης, ὁδὸς Βαλαωρίτου 26 Θεσσαλονίκη). Ὁ Χαράλαμπος Ζαχαριάδης γεννήθηκε στὰ Φλοϊτὰ καὶ ἀπὸ κεῖ ἔφυγε παιδὶ σχεδὸν μὲ τὴν Ἔξοδο, ὁ ἴδιος βέβαια δὲν θυμᾶται τίποτα γιὰ τὸ χωριό του, εἶναι ὅμως τόση ἡ προθυμία του καὶ τόσο τὸ κύρος του ἀνάμεσα στοὺς συμπατριῶτες του, ὥστε σὲ μιὰ ὥρα μέσα εἶχαν μαζευτεῖ στὸ μαγαζί του, πάνω ἀπὸ 7 γέροι ποὺ ξέραν τὸ χωριὸ ὅσο λίγοι (δὲν ξενιτεύονταν καθὼς ἔλεγε ὁ Χαράλαμπος Ζαχαριάδης γιατὶ αὐτοὶ ἀγαποῦσαν λέει τὸ χωριὸ καὶ δὲν ἔφευγαν). Ἔτσι σιγὰ-σιγὰ τὸ μαγαζὶ τοῦ Χαράλαμπου Ζαχαριάδη ἔγινε ἕνας τόπος ἐργασίας καὶ συναντήσεων μὲ Καππαδόκες, τὴ μιὰ μέρα μάζευε ὁ Χαράλαμπος Ζαχαριάδης μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Βασίλη Μισαηλίδη (ὁδὸς Βασιλέως Ἡρακλείου 8 Θεσσαλονίκη) Φλαϊτιανούς, τὴν ἄλλη Μαλακοπίτες καὶ τὴν παραπάνω τοὺς λιγοστοὺς 'Ανταβαλιῶτες ποὺ μπόρεσαν νὰ βροῦν στὴ Θεσσαλονίκη.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ συντομεύτηκε σὲ χρόνο αἰσθητὰ ἡ δουλειά μου στὴ Θεσσαλονίκη ἀλλὰ εὐρύνθηκε πρὸς κατευθύνσεις (τὸν ἔλεγχο π.χ. ἤδη συγκεντρωμένου γιὰ τὶς Κοινότητες ὑλικοῦ) ποὺ δὲν σκόπευα νὰ κάνω στὴν ἀποστολή. Μὲ τὶς συμβουλὲς καὶ συστάσεις τοῦ Ζαχαριάδη ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ τοῦ Μισαηλίδη ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὁ ὁποῖος μὲ συνόδευε σ' ὅσους πληροφορητὲς δὲν μποροῦσαν νὰ ἔρθουν στοῦ Ζαχαριάδη, βρῆκα τοὺς Βορεόπουλους (ὑφασματέμπορους) ἀπὸ τὴ Μαλακοπή, ἀπὸ τοὺς ὁποίους μόνο συγχαρητήρια γιὰ τὴ δουλειά μας μπόρεσα νὰ πάρω, καὶ τὸν Λουκᾶ Κανάκη ἐπίσης ἀπὸ τὴν Μαλακοπή. Γι' αὐτὸν ὅμως πρέπει νὰ μιλήσω ἰδιαιτέρως.

Ὁ Λουκᾶς Κανάκης εἶναι ὁ «κύριος» Μαλακοπίτης. Γεννήθηκε, ἀνατράφηκε, μαθήτεψε στὴ Μαλακοπή, ἔκανε χρόνια δάσκαλος στὴν πατρίδα του, καὶ ὕστερα, ὅσο θυμοῦνται οἱ συγχωριανοί του κι αὐτός, διηύθυνε εἴτε σὰν μουχτάρης, εἴτε σὰν ἐπίτροπος, ἐπὶ χρόνια τὰ Κοινοτικὰ τῆς πατρίδας του.

Τὸν Κανάκη τὸν βρῆκα ἕνα σούρουπο — μόνο τέτοια ὥρα μπορεῖ κανεὶς

νὰ τὸν δεῖ, γιατὶ τὸ πρωὶ καὶ τ' ἀπόγεμα κάνει τὸν δικαστικὸ κλητήρα — στὸ σπίτι του στὴν ὁδὸ Ἀφεντούλη 4 Θεσσαλονίκη. Νομίζω ὅτι οἱ σελίδες ποὺ μοῦ ἔδωσε γιὰ τὴν κοινότητα καὶ γιὰ τὴν ἐγκατάσταση τῶν Μαλακοπιτῶν (αὐτὸς εἶναι ὁ οἰκιστὴς τοῦ συνοικισμοῦ Ν. Μαλακοπὴ Θεσσαλονίκης) εἶναι στέρεο καὶ θετικὸ ὑλικὸ γιὰ τὴν προώθηση τῶν θεμάτων μας. Στὸ Λουκᾶ Κανάκη ἄφησα καὶ ἐρωτηματολόγιο γιὰ τὸ «Χωριὸ» μὲ τὴν παράκληση νὰ ἀπαντήσει καὶ νὰ μᾶς στείλει τὶς σημειώσεις του, πράγμα ποὺ δέχτηκε μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση. Δυστυχῶς ὅμως ὡς σήμερα δὲν πήραμε ἀκόμα καμία ἀπάντηση.

Ὁ ἑπόμενος καὶ τελευταῖος σταθμὸς τοῦ ταξιδιοῦ μου ἐπρόκειτο νὰ εἶναι ἡ Δράμα καὶ τὰ γύρω χωριά της ὅπου σύμφωνα μὲ τὶς πληροφορίες ποὺ εἶχα συγκεντρώσει ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη ὑπῆρχαν πολλοὶ Λιμνιῶτες (στὸ χωριὸ Καλαμπάκι) καὶ πολλοὶ Τενεϊλῆδες Φλοϊτιανοί, Μπερκετλιῶτες καὶ Μισθιῶτες.

Ἡ διαδρομὴ Θεσσαλονίκης - Δράμας τουλάχιστον ὡς τὶς ἐκβολὲς τοῦ Στρυμώνα εἶναι νομίζω μιὰ ἀπὸ τὶς γραφικότερες ποὺ ἔχει νὰ δείξει ἡ Ἑλλάδα. Ξεκούραστη λοιπὸν ἔφτασα στὴ Δράμα στὶς 23 Αὐγούστου τὸ πρωί. Τὸ πέρασμα τῆς Σόφης* πρὶν ἀπὸ μένα εἶχε παντοῦ ἀφήσει τὰ ἴχνη του. Ὁ Μουρὰτ ἀπὸ τὰ Φλοϊτά, θεῖος τοῦ Ζαχαριάδη, ἀνέλαβε νὰ μὲ ὁδηγήσει σὲ διάφορους πληροφορητές. Εἶδα Τενεϊλῆδες, τοὺς ἀδελφοὺς Μερκουρίου ποὺ πουλᾶν χαρτοσακοῦλες στὴν ἀγορὰ τῆς Δράμας καὶ ποὺ τὸ μαγαζί τους εἶναι πέρασμα τῶν συμπατριωτῶν τους, εἶδα Μπορλῆδες, τὸν Σισμανίδη κ.ἄ., καὶ τέλος, μαζὶ μὲ τὸν Μερκουρίου, ποὺ ἀνέλαβε νὰ συνεχίσει τὴ δουλειὰ τοῦ γερο-Μουρὰτ ἀπὸ τὰ Φλοϊτά, ἐπισκεφθήκαμε τὴν Πατριαρχικὴ μορφὴ τοῦ Μπερεκετλὶ Μαντέν, τὸ γέρο Τικταμπάνη, ἕναν ἀπὸ τοὺς λιγοστοὺς ἄνδρες ποὺ σώθηκε ἀπὸ τὴ σφαγὴ τοῦ Μπερεκετλὶ καὶ ποὺ τὸ πρόσφατο ταξίδι του στὴν πατρίδα (ἦταν ἐκεῖ τὸ περασμένο καλοκαίρι) τοῦ ζωντάνεψε τὶς παλιὲς μνῆμες καὶ τὸν ἄσβηστο καημό. Ἡ δουλειά μου στὴ Δράμα εἶχε ἕνα γρήγορο καὶ ἀρκετὰ ζωντανό, χάρη στοὺς καλοὺς πληροφορητές, ρυθμό. Μιὰ μικρὴ ἀλλὰ ὁπωσδήποτε δυσάρεστη ἐπέμβαση τῆς ἀσφάλειας χωρὶς εὐτυχῶς συνέπειες μὲ ἔκανε νὰ συντομέψω τὴν διαμονή μου στὴν πόλη καὶ νὰ στραφῶ πρὸς τὰ χωριὰ καὶ εἰδικότερα πρὸς τὸ Καλαμπάκι, ὅπου σύμφωνα πάντα μὲ τὶς πληροφορίες ποὺ εἶχα συγκεντρώσει, ἦταν γεμάτο Λιμνιῶτες. Τὸ Καλαμπάκι εἶναι ἕνα φτωχοχώρι καμιὰ ὥρα ἔξω ἀπὸ τὴ Δράμα, κοντὰ στὸ δρόμο ποὺ πάει γιὰ τὴν Καβάλλα. Ξεχασμένο χωριό, χωρὶς καμιὰ ζωή, δυσκίνητο καὶ σχεδὸν ἀφιλόξενο. Στὸ καφενεῖο τοῦ χωριοῦ βρῆκα συγκεντρωμένους κάμποσους γέρους, Λιμνιῶτες ὅλους σχεδὸν (ἕνας μόνο ἦταν ἀπὸ τὸ Χασάκιοϊ), μιλήσαμε λίγο γιὰ τὸ χωριό τους ἐκεῖ, δὲν κατάλαβα οὔτε ἂν τὸ νοσταλγοῦν, καὶ περάσαμε ὕστερα στὴν Κοινότητα, θέμα ποὺ τοὺς κίνησε περισσότερο γιατὶ μπόρεσαν ἔτσι νὰ θυμη-

* Ἡ Σόφη Ἀναστασιάδη-Μανουσάκη, συνεργάτρια τοῦ Κ.Μ.Σ.

θοῦν μὲ ποιὸ βρώμικο τρόπο ἔκανε περιουσία ὁ τάδε καὶ γιὰ ποιὸ λόγο μάλωσε ὁ δεῖνα μὲ τοὺς συμπατριῶτες. Δύο ἐπισκέψεις πολύωρες ἔκαναν στὸ χωριὸ Καλαμπάκι, μὲ περιποιήθηκαν καὶ μὲ φρόντισαν, ἀλλά, μένει κάποιο ἀλλὰ ἀνεξήγητο, ποὺ μὲ κάνει νὰ λέω καὶ νὰ σκέφτομαι πὼς τὸ Καλαμπάκι ἢ ἂν θέλετε οἱ Λιμνιῶτες, δὲν εἶχαν τὴ ζέστα τῶν Δηλιανῶν στοὺς Χαλκιάδες, οὔτε τὸ ζῆλο τῶν Ποταμιτῶν καὶ Τζαλελιωτῶν στὴ Νέχαλη (Ὀμορφοχώρι) τῆς Λάρισσας.

Τὸ Καλαμπάκι ἦταν ὁ τελευταῖος καὶ ὁ πιὸ ἀκραῖος, ὁ συνοριακὸς ἂς ποῦμε σταθμὸς τοῦ ταξιδιοῦ, μιὰ μικρὴ λοίμωξη ποὺ τὰ πρῶτα συμπτώματά της ἐμφανίστηκαν στὴ Δράμα μὲ ἔκανε νὰ γυρίσω γρήγορα στὴ Θεσσαλονίκη ἀπὸ ὅπου στὶς 26 Αὐγούστου τ' ἀπόγεμα πῆρα τ' ἀεροπλάνο τῆς ἐπιστροφῆς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΕΝΗΣ ΓΑΥΚΑΤΖΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕ ΣΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Γεώργιος Κοντρατζῆς/Ἀπολλωνιάδα.

Ὁ Γεώργιος Κοντρατζῆς γεννήθηκε στὰ 1864 στὴν Ἀπολλωνιάδα. Εἶναι ὁ πιὸ γέρος πληροφορητὴς ποὺ γνώρισα (τὸν συνάντησα στὰ 90 χρόνια ἀκριβῶς, πρὶν λίγες μέρες εἶχε τὰ γενέθλιά του).

Τελείωσε τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ του. Ξέρει νὰ γράφει καὶ νὰ διαβάζει. Τώρα τελευταῖα ὅμως ἡ ὅρασή του τὸν ἐγκαταλείπει σχεδὸν τελείως καὶ ἔτσι οὔτε νὰ γράψει οὔτε νὰ διαβάσει μπορεῖ.

Ἡ γυναίκα του εἶναι ἐπίσης ἀπὸ τὴν Ἀπολλωνιάδα. Ἔχουν 6 παιδιά, ἀγόρια 2 καὶ κορίτσια 4 ὅλα καλὰ ἀποκαταστημένα.

Εἶναι ἑλληνόφωνος, ξέρει λίγα τούρκικα ποὺ μὲ τὸν καιρό, ὅπως μοῦ εἶπε, ἔχει τελείως σχεδὸν ξεχάσει.

Στὴν Ἀπολλωνιάδα ἦταν εὐκατάστατος νοικοκύρης, εἶχε καΐκια καὶ ἔκανε τὸν ἔμπορο. Εδῶ (στὶς Σέρρες δηλαδὴ ὅπου τὸν γνώρισα) δὲν κάνει πιὰ τίποτα, ἔκανα μοῦ λέει ἕξη παιδιὰ δὲν φτάνει;

Εἶναι ὁ πιὸ πρόθυμος καὶ ὁ πιὸ ἀκριβὴς πληροφορητὴς ποὺ γνώρισα ποτέ. Εἶχε φαίνεται ἀπὸ μικρὸ παιδὶ τὸ μεράκι τῆς πατρίδας, σὰν νὰ ἤξερε ὅτι θὰ τὴν ἔχανε. Θυμᾶται παρὰ τὰ 90 χρόνια του λεπτομέρειες καὶ γεγονότα ποὺ πολλοὶ ἡμέτεροί του τὰ ξαναθυμήθηκαν καὶ τὰ ξανάζησαν χάρη σ' αὐτόν. Εἶναι γνωστὸς σ' ὅλους τοὺς προσφυγικοὺς συνοικισμοὺς Σερρῶν σὰν ὁ καλύτερος γνώστης ὄχι μόνο τῆς Ἀπολλωνιάδας ποὺ εἶναι πατρίδα του ἀλλὰ καὶ τῶν γύρω χωριῶν της. Κι αὐτὸς ὅπως καὶ ἡ γυναίκα του εἶναι πολὺ περιποιητικοὶ ἄνθρωποι. Λυπήθηκαν πολὺ σὰν ἄκουσαν ὅτι ἔπρεπε νὰ φύγω τὴν ἄλλη μέρα γιὰ τὴν Θεσσαλονίκη, γιατὶ θέλαν νὰ μὲ φιλοξενήσουν.

Τὸν Κοντρατζῆ τὸν βρίσκεις στὴν ὁδὸ Παπαπάγου Λεωνίδα ἀριθ. 68 στὸ Τσουμπλὲκ Ντερὲ Σερρῶν.

Τὸν γνώρισα στὴν καλοκαιρινὴ ἀποστολὴ στὶς Σέρρες στὰ 1953. Μπορεῖ νὰ συγκεντρώσει στὸ σπίτι του κι ἄλλους Ἀπολλωνιαδῆτες, ὥστε νὰ σχηματιστεῖ μιὰ ὁμάδα πληροφορητῶν. Ὁπωσδήποτε ὅλοι ἀποδείχτηκαν περιττοὶ μπροστὰ στὸ θησαυρὸ τῶν γνώσεων τοῦ Γεώργη Κοντρατζῆ καὶ τῆς γυναίκας του, ποὺ πάντα ἐπενέβαινε βοηθώντας καὶ ξεκαθαρίζοντας ὅσα ἔλεγε ὁ ἄνδρας της.

Καλοκαίρι 1953

Κωνσταντῖνος Γκερεμτζίκης / Ἀσάκιοϊ

Ὁ Κωνσταντῖνος Γκερεμτζίκης γεννήθηκε στὰ 1885 στὸ Ἀσάκιοϊ (Βιθυνία, τμῆμα Κιουπλιῶν).

Εἶναι τουρκόφωνος, ἀλλὰ μιλᾶ καλὰ ἑλληνικά· μποροῦμε νὰ τὸν θεωρήσουμε δίγλωσσο.

Γράμματα ξέρει λίγα, τέλειωσε τὸ κοινοτικὸ (δημοτικὸ) σχολεῖο τοῦ χωριοῦ.

Εἶναι παντρεμένος. Ἡ γυναίκα του εἶναι ἐπίσης ἀπὸ τὸ Ἀσάκιοϊ, τουρκόφωνη μιλᾶ πολὺ λίγα ἑλληνικά. Ἔχει 1 παιδί, ἀγόρι.

Ἀπὸ τὸ χωριὸ ἔφυγε στὰ 1919 τὸν Σεπτέμβρη. Τὸν ἔστειλαν ἐξόρία στὸ Διαμπεκίρ, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἦρθε στὴν Ἑλλάδα χωρὶς νὰ περάσει ἀπὸ τὸ χωριό.

Στὴν πατρίδα του ἦταν σηροτρόφος, ἔκανε σύγχρονα καὶ τὸν κλητήρα στὴν Κοινότητα. Ἐδῶ εἶναι ἀγρότης.

Μένει στὶς Σέρρες ὁδὸς Ἀδραμητίου 7 Ἁγία Σοφία.

Εἶναι πρόθυμος καὶ καλὸς πληροφορητής, μαζὶ μὲ τὸν Καραϊβαζίδη στάθηκε ἀπὸ τοὺς πιὸ πολύτιμους πληροφορητὲς γιὰ τὸ χωριό του. Οἱ ἄλλοι (θαμῶνες τοῦ Καφενείου τοῦ Καραβαϊζίδη ὅπου δούλευα καὶ μάζευα πληροφορητὲς καὶ ὑλικὸ) ἐπικύρωναν τὶς πληροφορίες τοῦ Γκερεμτζίκη καὶ τοῦ Καραβαϊζίδη. Δὲν μπορῶ νὰ πῶ ὅτι συνέβαλαν οὐσιαστικὰ στὴ δουλειά μας. Γι' αὐτὸ δὲν ἔκανα γι' αὐτοὺς προσωπικό, χωριστὸ δελτίο πληροφορητῆ.

Τὸν Γκερεμτζίκη τὸν γνώρισα στὶς Σέρρες στὴν ἀποστολὴ τοῦ 1953.

1953

Ἀναστάσιος Καραϊβαζίδης / Ἀσάκιοϊ

Ὁ Ἀναστάσιος Καραϊβαζίδης γεννήθηκε στὰ 1891 στὸ Ἀσάκιοϊ (χωριὸ τῆς Βιθυνίας, κοντὰ στὰ Κιουπλιά· μεγάλα κέντρα τὸ Σογοὺτ καὶ Βιλετζίκ).

Στὸ χωριό του μιλοῦσε μονάχα τούρκικα. Σήμερα ὅμως μιλᾶ τόσο καλὰ ἑλληνικὰ ποὺ δυσκολεύεσαι νὰ πιστέψεις ὅτι κάποτε ἦταν μονάχα τουρκόφωνος. Πρέπει νὰ θεωρηθεῖ πάντως ἕνας τέλειος δίγλωσσος.

Ἡ γυναίκα του εἶναι κι αὐτὴ ἀπὸ τὸ Ἀσάκιοϊ, ἀλλὰ δὲν ξέρει καθόλου ἑλληνικά, σὰν τὶς περισσότερες ἄλλωστε συμπατριώτισσές της ποὺ ἔμειναν ὡς σήμερα τουρκόφωνες.

Ὁ Ἀναστάσης Καραϊβαζίδης ἔφυγε ἀπὸ τὸ χωριὸ στὰ 1919 τὸν Σεπτέμβρη, ἐπῆγε ἐξόρία στὸ Διαμπεκὶρ καὶ ἀπὸ κεῖ ἦρθε στὴν Ἑλλάδα, τὸ χωριὸ δὲν τὸ ξαναεῖδε.

Στὸ χωριὸ ἦταν σηροτρόφος, ἐδῶ (στὶς Σέρρες) ἔχει καφενεῖο. Δὲ φαίνεται νὰ νοσταλγεῖ τὴν πατρίδα, ἡ ζωὴ εἶναι δύσκολη καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μοῦ λέει χαρακτηριστικά.

Μολονότι ἔφυγε νέος ἀρκετὰ ἀπὸ τὸ χωριό, θυμᾶται πολλὰ πράγματα γιατὶ ἀκριβῶς ἐνδιαφερόταν ἀπὸ μικρὸς ὅπως μοῦ λέει γιὰ τὴν «πατριδογνωσία». Φαίνεται ὅτι γύρισε πολὺ τὸν τόπο καὶ ξέρει τὶς φανερὲς καὶ τὶς κρυφὲς γωνιές του.

Γράμματα δὲν πολυξέρει, ἔβγαλε λέει τὸ κοινοτικὸ δημοτικὸ σχολεῖο, γράφει πάντως μᾶλλον μὲ δυσκολία.

Κάθεται Νικομηδείας 1, Ἁγία Σοφία Σέρρες.

Τὸν γνώρισα στὴν ἀποστολὴ τοῦ 1953.

1953

ΕΛΕΝΗ ΓΑΥΚΑΤΖΗ